

Szvoren Edina

OMOMOM

A falinaptárat arra az oldalra lapoztam, ahol kölyökpárducok pofozkodnak a fűvön. Ez a párducos hónap volt a házasságunk legrosszabb hónapja. Sokat idegeskedtünk a feleségem műtéte miatt. Polipja volt. A naptárat anyósom hozta az óév utolsó napjaiban. Eleinte nem akartuk a hűtő fölé rakni: mi lesz, ha mögé esik? Most, júniusban orangutánkölyök ül egy levéltelen ágon, a feje tetején égnek mered a szőr – a vörhenyes szőrön átsüt a nap. A feleségem minden hét péntekéhez beírt valamit. Kontroll lesz, értekezet, leltár. Széles M betűk jelzik a havi vérzést, keskeny Ó-k az óvodai eseményeket. Ha vendégünk jön, mindenki látja, milyen szabálytalan a feleségem ciklusa.

Apa behajtja a konyhaajtót, mondtam. Konyharuhába csomagoltam a diótörőt, és feltörtem néhány szem diót. Nem akartam zajt csapni, a feleségem meg a lányom tegnap késő éjjelig veszekedtek. Hajnali egykor sírva aludtak el. Velem a lányom sosem veszekszik. A heverőn alszik, két méterre a franciaágytól. Ha a feleségemmel kiszökünk a folyosói szobába, hogy végre kettesben legyünk, a lányunk fölriad, utánunk lopózik, és az ajtó előtt hüppög. Egyszer kulcsra akartam zárni az ajtót, de a feleségem túlzásnak tartotta: azt akarod mondani, hogy egy öt éves gyerek manipulál minket? Szerettem volna megmagyarázni a feleségemnek, hogyan is gondolom ezt, de ő magára kapta a hálógét, és ment, hogy kiengesztelje a lányunkat. Mi ez?, kérdeztem magamban. Békülés közben igyekszem nem zavarni őket. A békülés órákon át tartó közös zokogás. A lányunk lába közben olyan szorosan fonódik a feleségem derekára, hogy a szandálcsat fölsebzi a bőrét. Apa azt kérdezi, mi ez. Ha hagyna rá időt a feleségem, meg tudnám magyarázni, mit gondolok a lányunk hüppögéséről, árnyaltan, túlzások nélkül. Ez a hüppögés a hallhatatlannál alig hangosabb. És a ritmusa is furcsa – mintha a lányunk közben azt fülelné, halljuk-e. Le kell smirglizni a szandálcsatot, jutott eszembe egy veszekedésük után. Mindenesetre néha hetek telnek el két együttlét között. Ha van tíz szabad percünk, a feleségem már sóhajtani sem mer, csak megmarkolja a fejénél heverő plüssállatot.

Kikevertem egy adag salátaöntetet, és vártam, hogy fölébredjenek. A bárszéken, a pultnál ücsörögtem, közben a radiátorra tettem a sarkamat. A székeket olcsón vettük, mert lefelejtették róluk a lábtámaszt. Diót rágcsáltam, és közben minden sort, minden betűt elolvastam egy számlalevélen. Evés közben jólesik tüzetesen megfigyelni a részleteket. Apa eszik, mondtam, várja, hogy felébredjen a családja. Láttam, hogy a gázóra gyári azonosítója vastagabb betűkkel van szedve, mint a nevem. Bizakodtam. Olyan rég nem jártunk együtt a piacon.

Tíz után keltek. Előbb a feleségem botorkált ki a konyhába. Sietve megcsókolt, és a hajába túrt a tükör előtt, de közben nem is nézett oda. A telefonját kereste. A feleségem haja napsárga, dús zuhatag, de nem szereti, ha dicsérik. Mintha leválasztnának róla a testrészeit, mondja. A lányunk hajáért azért ő is rajong. Egyedül ő fésülheti. Neki elnézi a lányunk, ha fájdalmat okoz. Persze ilyenkor is marakodnak, de ezek a viták gyorsan véget érnek. Én szoktam összeszedni a földre hullott haját. Bedobom a vécébe, onnan nem fújja ki a huzat.

Az öntet túl sárga lett. Belemártottam a kisujjamat, aztán lenyaltam. A feleségem instant kávé kevert magának. Lobogott körülötte a hálóing meg a haja. Legyintett, amikor arról kérdeztem, voltaképp min robbant ki a vita. Egy marhaságon, mondta mosolyogva. Elmondani is szégyellem, tette hozzá, aztán a naptárba nézett, és a homlokára csapott. A feleségem még sosem csapott a homlokára. Mögém állt, hozzám préselődött. Megszorította a vállam, aztán a hűtőszekrényben kotorászott.

A lányunk fél tizenegy felé ébredt. Pizsamában jelent meg, hóna alatt a Barátunk, a Biblia egyik kötetével. Szia, apa, mondta, és én rögtön helyet csináltam a lábának a radiátoron. Még sosem volt rá példa, hogy a haragját több napon át dajkálta volna. Az ebédlőasztalhoz telepedett, nem a pulthoz. A feleségemen keresztülnézett. Fölütötte a könyvet, és úgy tett, mintha tudna olvasni. Még az ujját is a sorok alá rakta vezetőnek. Néhány betűt már valóban ismert: többek között az O-t meg az M-et. Néha leírta, hogy MOMO meg OMOM, pedig az óvodában azt hallottuk apukáktól és anyukáktól, hogy először a szülők nevét próbálják leírni a gyerekek. Vagy a sajátjukat. Apa most a fejét ingatja, mondtam. De nem csináltam semmit, csak ültem és vártam.

Jó reggelt, angyalom, szólt a feleségem. A lányunk mintha nem hallotta volna, lapozott. Láttam, hogy a könyvében egy zöld turbános férfi botot emel a szamarára. A feleségem megrándította a vállát. Kenyeret kent, és nem várta meg, hogy megoldadjon a vaj. Salátát nem evett. Állva falta be a reggelijét, közben a szeme sarkából figyelte, mit csinál a lányunk. Nem értettem, hova siet. Áthajolt a hűtő fölé, és rábökött a szombati napot jelző négyzetre. A szája tele volt kenyérrrel, azért nem beszélt. Megváltozott az életünk, mióta ez a naptár itt lóg a falon. Persze akkor is megváltozott, amikor a lányunk világra jött, 1900 dekával, idő előtt. *Konf* – ez állt a szombati napot jelző négyzet sarkában. Szerényen, kis betűkkel, hogy más program is odaférjen. Eddig nem vettem észre. A feleségem a csuklójára nézett, ahol az órának kellett volna lennie, de csak a szíj körülnapozott nyomát látta. Apa szereti a nyarat. A felesége a tavaszért, a lánya a téli hónapokért rajong.

Míg a feleségem felöltözött, összekeresgéltem a hiányzó dolgokat: a karórát, a jegyzetfüzetet meg a konferencia feliratú mappát, amelyben a résztvevők listájának kellett lennie. Ott is volt, belenéztem. Az ajtóban megpusziltam a feleségem, ő pedig a tarkómra helyezte az ujjait. Fogtam a derekát, a fenekére csúszttam a kezem. Mikor megfordultam, láttam, hogy a lányunk befogja a fülét, és csukva tartja a szemét. Amikor a liftajtó becsapódott, odamentem hozzá, megsimogattam. A füléhez hajoltam, és fennhangon mondtam, hogy elmentem. Nehezemre esik kiabálni, ha nem vagyok dühös.

Leültem az asztalhoz, a lányommal szemben, és kentem egy tojáskrém kenyeret. Azt mondta, nem kér, nem éhes. Mi a baj?, kérdeztem, min balhéztatok össze? Ezt az összehalhéztást nem kellett volna mondanom. Azt hiszem, nem ez a kifejezés illik ide: a lány öt éves, a nő anya; kétmillió kötetes közkönyvtárban dolgozik. A lányom összeszorította a száját, fejét a könyv fölé lógatta. Vajszagú haja az asztallapra omlott. Anya rossz: valami ilyesmit dünnyögött. Anya eljátszotta a bizalmamat. Apa nem hitt a fülének. Akkor jól van, mondtam, duzzogj – és elmentem mosogatni. Számba vettem, hány betűt ismer a lányom, s hogy ezekből hány értelmes szót lehetne összerakni. Majd leülünk, és közösen papírra vetjük. Megtanítom az O fölötti ékezetre. Szerettem volna foglalkozni a lányommal, ahogy apám foglalkozott velem. Például elmondanám neki, mik a hiányzó láncszemek az evolúciós folyamatban, és akkor rászólhatok, ha hisztizik. Megvan, gondolta apa: a turbános férfi nem lehet más, mint Bálám – az állat Bálám szamara.

Összereztem, amikor a lányom feltűnt a konyhaajtóban. Halkan, de határozottan beszélt. Szeretnék neked mondani valamit, apa. A könyvet a hóna alá szorította, így járkált föl-alá, amíg eltörölgettem az utolsó poharakat. Amikor elkészültem, megfordultam, nekítámaszkodtam a hűtőnek. Mondjad, kicsim. Még sosem mondtam neki, hogy kicsim, de azon a napon a feleségem is a homlokára csapott.

Apa, mondta a lányom kipirult arccal. Szinte mulatságos volt a fontoskodása. Anyát egy szakállas férfival láttam csókolózni az óvodakerthben. Omomom, gondolta apa. Te nem tudod, mit beszélsz, feleltem. De tudom, apa, a dadus is látta. A KRESZ-pályánál álltak. Egy öt éves gyerek nem férfit mond, ha bemártja az anyját, hanem bácsit. Most sem konferenciára ment, folytatta a lányom, találkája van.

A falinaptárra mutattam: látod, szívem? Anya ide is beírta, hova megy. Ez itt a szombat. Itt az áll, hogy konf, azaz konferencia. Ahogy megkopogtattam az orangutános oldalt, a spirál átbukott a szögön, és a naptár a hűtő mögé zuhant. De apa, mondta ő, azt akkor is oda lehet írni, ha anya találkára megy. Őlbe kaptam a lányomat. Bevittem a szobába, leültünk az ágyra. Olyanok vagyunk, gondolta apa, mint két horgász egy rossz szagú tó partján. Ide hallgass, butuskám, mondtam neki, és a tenyerembe csomagoltam a kezét. Rakd le ezt a könyvet. Te nem láttad, hogy anya magával vitte a kék mappát a résztvevők végtelen névsorával. Még nem tudsz olvasni, nem tudhatod, mi állt azokon az oldalakon. Tizenegy előadó jelentkezett, ebből öten a határon túlról. Fogalmad sincs, mekkora munka megszervezni egy nemzetközi konferenciát. Szállás nem dohányzóknak és dohányzóknak, ebéd cukorbetegeknek, lisztérzékenyeknek, de persze olcsón, a konferenciateremhez közel. Több száz ember nem lehet cinkos, több száz ember nem asszisztálhat egy találkához. A lányom pupillája kitágult. Kicsikém, folytattam, most elmagyarázom. Tegnap összevesztél anyával, és bosszút akarsz állni. Ez nem szép dolog. A bosszú az egyik legundokabb emberi cselekedet. Ebben a könyvben itt – megkocogtattam a Barátunk, a Biblia színes, kemény fedelét – erről is szó van. Azt már olvastuk neked, hogy az vesse rá az első követ? Miért csak az első követ, gondolta apa. Butuskám, próbáld megbeszélni anyával, hogy miért haragudott meg rád tegnap. Emlékszel, mi történt, mikor túl közel mentél a járdához? Vagy mikor azt ígérted, elrakod a játékaidat, és mégsem raktad? Anya nekem még sosem hazudott. És neked se. Mindenkinek vannak hibái, de a hazudozás nem anyád stílusa. Ő mindig egyenes, szókimondó, túlon túl is az – hisz mi másért marnátok egymást folyton? Légy okos, kicsim, lélegezz nyugodtan, ahogy én is. Ha megnősz, könnyebb lesz anyáddal, higgy nekem. Felnőttkorunkban már csak nevetünk ezeken a piszlicsáré dolgokon. Ugye érted, mit jelent, hogy piszlicsáré? Mi mindketten tűzbe tehetjük a kezünket anyáért, ebben biztos lehetsz. Úgy értem, tűzbe tehetjük, és nem fog megégni.

A lányom bólintott. Amikor arccal egymás felé az oldalunkra dőlünk, másodpercek alatt elnyomott minket az álom. Apa most felsővezetésekről meg vonatokról álmodik. Mikor néhány óra múlva ugyanabban a testhelyzetben fölébredtem, zsibbadtnak éreztem a jobb kezem, a lányom barna szeme pedig rám szegeződött. Súgtam a lányomnak, hogy: bújj ide. Átöleltem, aztán halkan, ráérősen beszélgettünk. Szóba hoztam az evolúciót. Ahogy a fülébe duruzsoltam, az egyik hajtincse lebegett.

A feleségem este kilenckor ért haza. Addigra a lányunkat lefektettem, betakargattam, felolvastam neki másfél mesét. A papucsát, ahogy kérte, orral előre az ágya alá toltam. Mire Bálám nagy nehezen megérti, miért makacskodott a szamara, a lányom már édesdeden aludt. Vannak buta próféták is, állapította meg apa. Becsuktam az ajtót, és lábujjhegyen a feleségem elé siettem. A bordó nyaksálát a kalaptartóra dobtam, a

cipőjének pedig helyet szorítottam a tolóajtós szekrényben. Voltak idők, mikor elfért benne a lányunk. Órákig kerestük, sírva. A pulthoz ültem, sarkamat a radiátorra támasztottam. Duzzog még?, kérdezte a feleségem, mialatt teázott. Dehogyan duzzog, válaszoltam, alszik, mint a bunda. Ügyes vagy, mondta a feleségem. Amikor észrevettem, hogy eltűnt a falinaptár, kérdeztem, kihalásszam-e. Hagyd csak, ráér holnap is. Fáradtnak látszott, és megviseltnek. Miután levette a melltartóját, sóhajtozva masszírozta a mellét. Azt mondta, a konferencia nem várt sikert aratott, és megemlíttet egy háklis kárpátaljai. Apa most fölmászik a bárszék tetejére. Karját széttárva ágálja, hogy a második követ bárki dobhatja bárkire. Ágyba bújtunk. Még a kárpátaljai muki is elégedett volt a szervezéssel, súgta gyengéden a feleségem. Csöndesebben, mondtam, fölébred a gyerek.

• Száz éve született Örkény István •

Márton László

ÖRKÉNY ISTVÁN NYAKATEKERTÉSÉGE

Az ÓLMOS ESŐ című novellát Örkény 1961-ben írta. Akkor már három éve nem publikálhatott, a kulturális közéletből ki volt rekesztve. A novella kéziratát elküldte a *Népszabadság* akkori főszerkesztőjének, Nemes Dezsőnek. Célja talán nem is elsősorban a közlés volt (ennek már csak terjedelmi okokból sem lehetett sok esélye), inkább amolyan próbatétel: mutatkoznak-e annak jelei, hogy enyhül a kultúrpolitika szigora vele szemben. Nemes Dezső véleménye – stílszerűen szólva, tekintettel Örkény vegyész múltjára és akkori gyógyszergyári megélhetésére – lakmuszpapír lehetett a számára. Ezzel nyilván Nemes is tisztában volt.

Örkény a küldemény címetjét és egyik első olvasóját személyes ismerősei közé számíthatta. A novella megírása előtt másfél évtizeddel ismerkedett meg vele a krasznogorszki hadifogolytáborban, ahol egyikük hadifogoly volt, másikuk politikai agitációt folytató pártfunkcionárius. Nem ismerem Nemes Dezső részletes életrajzát, és nem tudom, hogy moszkovita emigránsként miképpen élte túl a különböző tisztogatásokat. Annyi biztos, hogy mire eljutott a fogolytáborba, és elkezdte a fejtágítást, már sok mindent túlélt. Örkény is túlélt egyet-mást, mindenekelőtt a frontot (ahol neki munkaszolgálatosként nem sok esélye volt az életben maradásra, de életben maradt) és a hadifogság éveit. Nem tudom, Nemesnek volt-e szerepe abban, hogy Örkény 1946 végén hazakerülhetett. Annyi biztos, hogy az író, akinek kevés illúziója, viszont sok helyzet- és emberismerete volt, Nemest nem tekinthette rosszakarójának, máskülönben nem juttatta volna el hozzá a kéziratot. Így tehát Nemes reagálása akkor is meglephette, ha eleve nem sok reményt fűzött az ÓLMOS ESŐ *Népszabadság*-beli megjelenéséhez.